

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента

Левицької Ірини Миколаївни

на кваліфікаційну наукову працю

Лію Лібою

«Методика формування виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів у процесі інструментальної підготовки в ЗВО»,

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії

зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дисертаційного дослідження не викликає сумніву і є своєчасною. У сучасній інструментальній підготовці музиканта-піаніста технічна досконалість уже не сприймається як самоціль. Все частіше увага зосереджується на цілісності виконавського процесу, де рух, звук, інтонація і художній сенс не розділяються, а існують у постійній взаємодії. Саме тут поняття виконавсько-пластичних умінь набуває особливого значення, оскільки воно пов'язує технічну доцільність руху з інтонаційною осмисленістю звучання, а тілесний аспект виконавства - з художньо-сміисловою логікою музичного тексту. Йдеться про такий рівень виконавської організації, за якого пластика стає внутрішнім механізмом втілення інтерпретаційного задуму музичного твору. Водночас аналіз наукових джерел переконливо засвідчує, що попри усвідомлення ролі пластичності у виконавстві, поетапна методика її цілеспрямованого формування у процесі фортепіанної підготовки залишається недостатньо розробленою. Виявлені авторкою суперечності між теоретичним усвідомленням феномену пластичності та практикою його педагогічної реалізації обґрунтовують актуальність дослідження і визначають його наукову теоретичну та практичну значущість.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів рецензованого дослідження полягають у комплексному осмисленні феномену виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів як інтегративного професійного утворення. Авторкою уточнено зміст понять «виконавська пластичність», «рухова пластичність», «інтонаційна пластичність» та «інтонаційно-рухова пластичність», що дозволяє уникнути їх суто метафоричного трактування. Вперше системно обґрунтовано компонентну структуру виконавсько-пластичних умінь (когнітивно-ціннісний, інтонаційно-кінестетичний, виконавсько-експлікаційний). Теоретично значущим є також розкриття ролі нейропластичності у формуванні піаністичного апарату, слухо-рухової координації та інтонаційного мислення, що поглиблює міждисциплінарний характер дослідження.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Аналіз дисертаційного дослідження Лію Лібою дозволяє констатувати, що науковий апарат сформульовано коректно; теоретико-методологічна база основних положень є вдалою і продуманою за логікою викладення матеріалу; висновки сформульовані чітко, послідовно, є змістовними й обґрунтованими. Здобувачкою опрацьовано значну кількість наукових джерел (290 найменувань, з них 41 - іноземною мовою); окреслено позиції щодо наукової новизни кваліфікаційної праці; доведено доцільність використаних теоретичних та емпіричних методів дослідження, результати яких довели ефективність запропонованої методики формування виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів у процесі інструментальної підготовки в ЗВО. Обґрунтованість і достовірність результатів дисертаційного дослідження підтверджується апробацією на міжнародних і всеукраїнських конференціях.

Оцінка змісту та завершеності дисертаційного дослідження. Дисертаційна робота складається з трьох розділів. У вступі обґрунтовано актуальність дослідження; визначено мету, об'єкт, предмет та завдання кваліфікаційної праці, концептуальні теоретико-методологічні положення; розкрито наукову новизну й практичну значущість дослідження; подано інформацію про апробацію отриманих результатів дослідження.

У першому розділі «**Теоретичні основи дослідження виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів**» розкрито феномен пластичності крізь призму різних видів мистецтв та сутність і компонентну структуру означеного конструкту в контексті інструментальної підготовки в ЗВО. Проведений аналіз наукових джерел демонструє високий рівень ґрунтовності та системності підходу здобувачки. Вагомим науковим напрацюванням є трактування пластичності як універсальної художньої категорії, що в просторових мистецтвах виявляється через форму, об'єм і композицію; у часових – через ритм, інтонацію та динаміку; у хореографії – через рух і тілесність. Авторка переконливо доводить, що пластичність інтегрує різні види мистецтв, забезпечуючи виразність художнього образу та формоутворюючу функцію, що підкреслює її значущість для всебічного розвитку музиканта. Вагомим внеском Лію Лібою є розкриття феномену пластичності у творчій діяльності музиканта-піаніста з позицій нейрофізіології, психології та педагогіки. Дослідниця уточнює сутність понять «виконавська пластичність», «рухова пластичність», «інтонаційна пластичність» та «інтонаційно-рухова пластичність», а також пропонує цілісну компонентну структуру виконавсько-пластичних умінь, що охоплює когнітивно-ціннісний, інтонаційно-кінестетичний та виконавсько-експлікаційний компоненти. Це безперечно свідчить про глибину теоретичного осмислення проблеми.

У другому розділі «**Методологічні та методичні основи формування виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів у процесі інструментальної підготовки в ЗВО**» авторка послідовно і переконливо висвітлює методологію та методику формування досліджуваного феномену, спираючись на герменевтично-інтенційний, перцептивно-рефлексивний та виконавсько-компетентнісний підходи. Лію Лібою обґрунтовує, що герменевтично-інтенційний підхід забезпечує осмислення музичного твору й художнього наміру композитора, перцептивно-рефлексивний - сприяє розвитку самоусвідомлення, слухо-рухової перцепції та рефлексії, а виконавсько-компетентнісний - формує здатність поєднувати інтелектуальні, художні й технічні складові виконання. Розроблена на цій основі методика формування виконавсько-пластичних умінь є ґрунтовною, оригінальною і має вагоме практичне значення. Вона охоплює три послідовні етапи: пізнавально-смісловий, що передбачає усвідомлення ролі накопичення виконавського, жанрово-стильового та фактурного ресурсу; кінестетично-слухо-рефлексивний, який поєднує виконавсько-фізіологічний чинник із інтонаційно-смісловим контекстом фактури; виконавсько-експресивний, орієнтований на реалізацію пластичного сегменту у виконавській діяльності піаніста. Позитивним є також чітке визначення педагогічних умов, серед яких: установка на цілеспрямоване накопичення фактурно-пластичного ресурсу під час опрацювання творів різних стилів і жанрів; стимулювання здатності до самокорекції процесу взаємодії інтонаційно-сміслової виразності та технічної реалізації; спонукання до активного використання виконавсько-пластичних умінь у процесі інтерпретації. Така структурованість і продуманість методики свідчить про практичну цінність напрацювань Лію Лібою.

У третьому розділі «**Експериментальна перевірка методики формування виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів у процесі інструментальної підготовки в ЗВО**» послідовно й аргументовано висвітлено зміст і етапи дослідно-експериментальної роботи. Вагомим результатом є здійснення комплексної діагностики рівнів сформованості виконавсько-пластичних умінь та перевірка ефективності авторської методики. Лію Лібою чітко окреслює критерії та показники сформованості зазначених умінь: інтелектуально-пластичний, що відображає прагнення до опанування творів різного фактурного викладення та розуміння взаємозв'язку між художньо-образною концепцією твору та необхідністю володіння піаністом технічним потенціалом гри; перцептивно-самокорегувальний, який характеризує здатність демонструвати інтонаційну різноманітність, координовану пластично-рухову діяльність, а також уміння самостійно коригувати інтонаційно-пластичні рухи під час відтворення смислового контенту твору; виконавсько-перформативний, спрямований на оцінку рівня володіння різними видами фортепіанної техніки, орієнтації на розкриття

художньо-образної концепції твору та якості реалізації текстурної експресії через технічно-сміслову узгодженість та інтонаційно-рухову пластичність. Вдало обрано діагностичні методи - педагогічне спостереження, аналіз відеозаписів, фактурно-смісловий аналіз твору, анкети та інтонаційно-рухові завдання («контраст інтонаційних стилів», «динамічна адаптація», метод «дзеркала», метод «зміна зовнішніх умов», метод «техніка в образі»). Визначено три якісні рівні сформованості виконавсько-пластичних умінь: високий – змістовно-технічний, середній – технологічно-неузгоджений, низький – виконавсько-некоординований. Педагогічні умови на різних етапах включали цікаві та неординарні методи, а саме: «виконавське коло», «поліфактурне коло», «метод пластичної вокалізації», «метод підтекстування», «метод піаністично-художнього ліплення», метод інтонаційної поліваріантності, «метод художньої аналогії», «проект виконавських дій» тощо. Вони не лише підтверджують ефективність авторської методики, а й демонструють її інноваційний і практико-зорієнтований характер. Розроблена методика формування виконавсько-пластичних умінь є науково обґрунтованою, ефективною й методично значущою, а результати експерименту переконливо підтверджують її дієвість у процесі інструментальної підготовки майбутніх музикантів-піаністів у ЗВО.

Практична значущість дослідження полягає у розробці діагностики рівнів сформованості виконавсько-пластичних умінь музикантів-піаністів та ефективних показників їх оцінювання: прагнення до оволодіння творами різного фактурного викладення, усвідомлення взаємозв'язку художньо-образної концепції твору та технічного потенціалу піаніста, здатність демонструвати інтонаційну різноманітність у поєднанні з координацією рухів, самокорекція інтонаційно-пластичних дій, рівень володіння технікою та її спрямованість на розкриття художнього образу. Запропонована поетапна методика на основі педагогічних умов може застосовуватися на дисциплінах з методики гри на фортепіано, на індивідуальних та ансамблевих заняттях, що підтверджує її високу практичну значущість для формування професійної компетентності майбутніх музикантів-піаністів.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях Результати дослідження відображено в 9 публікаціях автора, з яких 1 – у співавторстві. Із них: 3 – у фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні, 5 – апробаційного характеру. Статті написані українською, англійською та китайською мовами.

Оцінка змісту й оформлення дисертації. За структурою та змістом дисертація відповідає діючим нормативним документам. У тексті дисертації відображено основні положення, результати і висновки здійсненого Лію Лібою дослідження.

Дискусійні питання та зауваження Позитивно оцінюючи дисертаційне

дослідження Лію Лібою, вважаємо за необхідне висловити деякі побажання і рекомендації:

1. Робота значно виграла б, якби було розглянуто потенціал інтеграції міждисциплінарних підходів, зокрема соматичних практик та рухових технік, у формуванні виконавсько-пластичних умінь, що дозволило б розширити методологічний арсенал дослідження.

2. Врахування феномену «пластичної адаптації», на нашу думку, могло б додати роботі практичної значущості, особливо в контексті здатності до творчого реагування на непередбачувані ситуації виконання (акустичні особливості, різні просторові умови, нюанси звучання інструменту), що безпосередньо впливають на розвиток професійної гнучкості виконавця.

Висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки рецензованої кваліфікаційної наукової праці.

Вважаємо, що представлена дисертаційна робота за актуальністю, науковою новизною і практичною цінністю, обґрунтованістю і достовірністю, отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях відповідає чинним вимогам п.п. 6, 7, 8, 11 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка, Лію Лібою, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент –

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри теоретичної,

музично-інструментальної

та вокальної підготовки

ДЗ «Південноукраїнський національний

педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Ірина ЛЕВИЦЬКА